

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

 /проф. Борис БУНЧУК/

“ 12 ” 20 24 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СОЦІАЛЬНА GERONТОЛОГІЯ

вибіркова

Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення»

Спеціальність 232 Соціальне забезпечення

Галузь знань 23 Соціальна робота

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Соціальна геронтологія складена відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення», спеціальності 232 Соціальне забезпечення, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 12 від «2» вересня 2024 р.).

Розробник: **Шестакова Катерина Юріївна**, кандидат соціологічних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Шестакова Катерина Юріївна**, кандидат соціологічних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. Мета навчальної дисципліни. За останні два десятиліття у світі набуло величезної актуальності питання соціальної політики та державних стратегій щодо осіб старечого та похилого віку. Старіє не лише Європа, але також й Україна. Наприклад, проблеми із пенсійним забезпеченням населення пенсійного віку стає дедалі актуальнішим та болючішим для нашої держави. Якщо в країнах ЄС спробували опрацювати так звану стратегію „активного старіння”, що є головною політичною відповіддю на виклики старіння населення, в Україні питання не вирішене, а тим більше в умовах збройної агресії проти України це зробити складно. Відтак важливо розуміти, як виглядає процес старіння в усіх його аспектах з точки зору сучасних теоретичних підходів, а також розуміти практичні аспекти втілення різноманітних програм активізації населення старечого та похилого віку. Саме розуміння особливостей функціонування людей старшого віку, їх потреб – це важливі питання, що піднімаються у представленому курсі.

Метою навчальної дисципліни є сформулювати знання про основні контексти та суперечності навколо соціальної геронтології. На конкретних прикладах в Україні та світі дати студентам розуміння особливостей функціонування людей похилого та старечого віку, а також розглянути специфіку взаємодії означеної групи з іншими суспільними групами, проаналізувати біологічні процеси старіння людини з метою відшукати соціальні можливості для збереження тілесної і духовної значущості, притаманні літньому та старечому віку.

2. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» (перший рівень вищої освіти) за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», галузі знань 23 «Соціальна робота», затвердженої Вченою радою ЧНУ імені Ю. Федьковича, протокол №4 від 24 квітня 2023 р., вивчення предмета «Соціальна геронтологія» надає такі **програмні компетентності**.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності (ФК):

- ФК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.
- ФК14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» (перший рівень вищої освіти) за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», галузі знань 23 «Соціальна робота», затвердженої Вченою радою ЧНУ імені Ю. Федьковича, протокол №4 від 24 квітня 2023 р., **програмними результатами (ПР)** вивчення предмета «Соціальна геронтологія» наступні:

- ПР2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.
- ПР3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження.
- ПР7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення
- ПР11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.
- ПР15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

3. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	6	3	90	15		15		60		Залік

3.1. Загальна інформація

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість кредитів/годин												
	3/90												
	денна форма						заочна форма						
	усього		у тому числі				усього		у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.			л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1. Основи соціальної геронтології													
Тема 1. Соціальна геронтологія: поняття і зміст	12	2	2				8						
Тема 2. Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки людей похилого віку (соціологічний, педагогічний, філософський підходи)	12	2	2				8						
Тема 3. Старіння населення як соціально-демографічний процес. Медичні проблеми людей похилого віку	12	2	2				8						
Тема 4. Соціальна ексклюзія людей старечого та похилого віку	12	2	2				8						
Модуль 2. Соціальна політика щодо людей похилого віку													
Тема 5. Сучасна модель політики старіння: приклад зарубіжних країн	12	2	2				8						
Тема 6. Сучасна модель політики старіння: приклад України	10	2	2				6						

Тема 7. Соціальна підтримка й пільги особам старечого та похилого віку в Україні	12	3	3				6					
Усього годин	90	15	15				60					
Підсумкова форма контролю	Залік											

3.3. Тематика семінарських занять

№	Назва теми з основними питаннями - план	Кількість годин
1.	Тема 1. Соціальна геронтологія: поняття і зміст 1. Основні категорії та поняття геронтології 2. Об'єкт, принципи і завдання соціальної геронтології 3. Історія геронтології 4. Соціогеронтологічні теорії	2
2.	Тема 2. Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки людей похилого віку (соціологічний, педагогічний, філософський підходи) 1. Види старіння. Сучасні теорії старіння 2. Теорія неперервності 3. Теорія стигматизації, суспільного таврування 4. Теорія обміну 5. Теорія вікової стратифікації 6. Феноменологічна теорія	2
3.	Тема 3. Умови і якість життя людей похилого віку 1. Соціально-психологічні проблеми літніх людей в сучасному суспільстві, ефективність діяльності людей похилого віку у сфері праці 2. Соціальні орієнтації і функції сім'ї по відношенню до літніх. 3. Поняття здоров'я в старості 4. Старечі нездужання і стареча немічність 5. Спосіб життя і його значення для процесів старіння, відхід з життя 6. Вікові та психічні зміни осіб літнього та похилого віку	2
4.	Тема 4. Соціальна ексклюзія людей старечого та похилого віку 1. Втрата соціального капіталу 2. Патерналістська орієнтованість представників старшої соціально-вікової групи 3. Ейджистська стигматизація 4. Дистанція між поколіннями та ейджизм	2
5.	Тема 5. Сучасна модель політики старіння: приклад зарубіжних країн 1. Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння 2. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: розумне старіння (<i>successful ageing</i>), продуктивне старіння (<i>productive ageing</i>), здорове старіння (<i>healthy ageing</i>), позитивне старіння (<i>positive ageing</i>), творче старіння (<i>creative ageing</i>), старіння за місцем проживання (<i>ageing in place</i>), політика міжпоколінної взаємодії (<i>intergenerational policy</i>) 3. Дедуктивний та індуктивний підходи до аналізу політики	2

	старіння	
6.	Тема 6. Сучасна модель політики старіння: приклад України 1. Стратегія державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року 2. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року (Проект 2024 р.).	2
7.	Тема 7. Соціальна підтримка й пільги особам старечого та похилого віку в Україні 1. Гарантії гідного старіння: заходи для забезпечення достатнього життя, здоров'я та соціального захисту для людей похилого віку 2. Закон України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні" № 3721-ХІІ від 16 грудня 1993 року. 3. Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" 4. Соціальні послуги особам старечого та похилого віку	2

3.4. Тематика практичних занять

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1		
2		
...		

3.5. Тематика лабораторних занять

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1		
2		
...		

3.6. Індивідуальні завдання, передбачені індивідуальним планом

№	Завдання до тем/кількість балів	Кількість годин
1.	Тема 1. Соціальна геронтологія: поняття і зміст 1. Проаналізуйте основні категорії та поняття геронтології (5 балів) 2. Наведіть основні соціогеронтологічні теорії та їх коротку характеристику (5 балів)	8
2.	Тема 2. Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки людей похилого віку (соціологічний, педагогічний, філософський підходи) 1. Наведіть основні теорії старіння та їх характеристику (5 балів)	8
3.	Тема 3. Умови і якість життя людей похилого віку 1. Охарактеризуйте соціально-психологічні проблеми літніх людей в сучасному суспільстві (3 бали) 2. Обґрунтуйте значення способу життя для процесів старіння (3 бали) 3. Наведіть основні соціальні проблеми літніх людей (3 бали)	8
4.	Тема 4. Соціальна ексклюзія людей старечого та похилого віку 1. Охарактеризуйте сутність процесу втрати соціального капіталу та його	8

	основні етапи й чинники (4 бали) 2. В чому полягає патерналістська орієнтованість представників старшої соціально-вікової групи, наведіть приклади в сучасному Українському суспільстві (4 бали)	
5.	Тема 5. Сучасна модель політики старіння: приклад зарубіжних країн 1. Охарактеризуйте основні позиції змісту Мадридського міжнародного плану дій з проблем старіння (2 бали) 2. Коротко охарактеризуйте зміст концепцій публічної політики щодо процесів старіння населення: розумне старіння (<i>successful ageing</i>), продуктивне старіння (<i>productive ageing</i>), здорове старіння (<i>healthy ageing</i>), позитивне старіння (<i>positive ageing</i>), творче старіння (<i>creative ageing</i>), старіння за місцем проживання (<i>ageing in place</i>), політика міжпоколінної взаємодії (<i>intergenerational policy</i>) (5 балів)	8
6.	Тема 6. Сучасна модель політики старіння: приклад України 1. Коротко охарактеризуйте Стратегію державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року в Україні (2 бали) 2. Коротко охарактеризуйте Стратегію демографічного розвитку України на період до 2040 року (Проект 2024 р.). (2 бали) 3. Проаналізуйте відмінності між двома стратегіями та перспективи їх реалізації (2 бали)	6
7.	Тема 7. Соціальна підтримка й пільги особам старечого та похилого віку в Україні 1. Проаналізуйте зміст Закону України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” № 3721-ХІІ від 16 грудня 1993 року (2 бали) 2. Проаналізуйте зміст Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (2 бали) 3. Охарактеризуйте основні соціальні послуги особам старечого та похилого віку (2 бали)	6

3.7. Самостійна робота студента (ІНДЗ)

№	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
Тема 1	Соціальна геронтологія: поняття і зміст <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Проаналізуйте основні етапи розвитку соціогеронтології як науки 2. Поясніть відмінність між геронтологією та геріатрією 3. Охарактеризуйте об'єкт та предмет андрагогіки	8	
Тема 2	Основні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки людей похилого віку (соціологічний, педагогічний, філософський підходи) <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> Розмежуйте соціологічний, педагогічний та філософський підходи у трактовці процесу старіння та опіку людей старечого й похилого віку	8	

Тема 3	<p>Умови і якість життя людей похилого віку <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте локалізацію людей похилого віку в історичному часі 2. Проаналізуйте старечі нездужання і старечу немічність, способи їх полегшення 3. Наведіть основні Вікові зміни фізичних параметрів та зміни психіки організму людей літнього та похилого віку 4. Соціальні проблеми літніх людей 	8	
Тема 4	<p>Соціальна ексклюзія людей старечого та похилого віку <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <p>На основі даних опитувань проаналізуйте патерналістські установки людей похилого та старечого віку в Україні та зарубіжних країнах (порівняйте три країни з протилежними моделями соціальної політики)</p>	8	
Тема 5	<p>Сучасна модель політики старіння: приклад зарубіжних країн <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <p>Проаналізуйте моделі політики старіння в країнах Південно-Східної Азії та країн Південної Америки (на вибір по одній країні)</p>	8	
Тема 6	<p>Сучасна модель політики старіння: приклад України <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <p>Проаналізуйте політику щодо осіб похилого та старечого віку на місцевому рівні в Україні. Порівняйте громади у трьох регіонах.</p>	6	
Тема 7	<p>Соціальна підтримка й пільги особам старечого та похилого віку в Україні <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте виконання Україною Соціальної хартії у 2006 р. (https://rm.coe.int/old-people-ua-soft/1680a2430d) 2. Проаналізуйте державні соціальні стандарти для осіб літнього віку та їх еволюцію https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/164.pdf 	6	

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

В освітньому процесі використовуються традиційні (лекції, семінари) й сучасні інтерактивні методи навчання (дискусії, ігри, диспут), цифрові технології (на платформі Електронного навчання ЧНУ), спрямовані на досягнення освітньої мети й прогнозованих програмних результатів.

Зокрема:

- вербальні методи (лекція, дискусія, диспут, бесіда, консультація тощо);
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо);
- робота з різними джерелами інформації: з навчально-методичною, науковою, законодавчо-нормативною літературою та інтернет-ресурсами, ЗМІ;
- інтерактивні методи (робота в малих групах, проблемно-пошуковий метод, ситуаційний аналіз, моделювання життєвих ситуацій, диспут);
- електронні засоби навчання (курс на платформі Мудл);
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Засоби діагностики успішності навчання

Для поточного контролю: заслуховування доповідей та повідомлень на семінарських заняттях, термінологічні диктанти, тести, виступи під час диспуту.

Для контролю самостійної роботи: тестування, анотації опрацьованих першоджерел, підготовка есе, аналіз різних видів повідомлень (інтерв'ю, виступу у ЗМІ, наукової статті, доповіді тощо), підбір відео, аудіо та текстового матеріалу за визначеною темою.

Для підсумкового контролю: екзамен.

Форми поточного контролю та кількість балів за їх виконання

У курсі «Соціальне забезпечення в зарубіжних країнах» передбачаються роботи, які є обов'язковими для виконання та ті, що виконуються за бажанням студента. Обов'язкові завдання передбачають можливість набрати певну кількість балів, якої вистачить на достатній рівень. Для того, щоб досягти більш високого рівня, потрібно виконувати і необов'язкові види робіт. Перелік видів робіт та передбачена за їх виконання кількість балів наводяться у таблиці.

№ п/з	Контрольні заходи	Обов'язкові або заохочувальні	Максимальна кількість балів за контрольний захід
1	Участь в обговоренні на лекціях	Заохочувальне оцінювання	5%
2	Робота на семінарських/практичних заняттях	Обов'язково	20%
3	Позааудиторне тестування	Обов'язково	20%
4	Командна участь у диспуті / груповому проекті	Обов'язково	5%
5	Навчальні та творчі завдання	Обов'язкові і за бажанням	10%
9	Підготовка тез до наукової конференції (за проблематикою на стику предмету)	За бажанням, при взаємодії з викладачем	до 10 балів
10	Екзамен у формі тесту (на платформі Moodle)	Обов'язково	40%

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно)
	F (1-34)	з можливістю повторного складання (незадовільно)

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)							Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
5	10	10	10	10	10	5	40	100

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Максимальна оцінка за види робіт:

Виступ на семінарському занятті (доповнений презентацією) – 4 бали

Усне доповнення на семінарському занятті, активність під час обговорення – 1-2 бали

Аналіз статті – 3 бали

Есе – 8 балів

Присутність на лекціях – 1 бал за кожне заняття

Критерії оцінювання есе:

Завдання	Бали
Уміння поставити проблему та обґрунтувати її актуальність	1
Рівень опрацювання теми, повнота її розкриття	1
Повнота аналізу літературних джерел	1
Методологічна грамотність	1
Творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу	1
Мовне оформлення та володіння стилем наукового викладу; коректність цитувань, оформлення бібліографії	1
Правильність та акуратність оформлення проєкту	1
Уміння відповідати на запитання	1
Разом	8

Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання і отримання задовільної оцінки. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets_koho-natsionalnoho-universytetu.pdf
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» [polozhennya_pro_zapobihannya_plahiatu_240902.pdf \(chnu.edu.ua\)](https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/polozhennya_pro_zapobihannya_plahiatu_240902.pdf)

Комунікаційна політика. Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту. Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка мінімум один раз на тиждень поштової скриньки www.chnu.edu.ua. Протягом усього часу самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота дистанційно у додатку Moodle

(www.chnu.edu.ua). Усі письмові запитання до викладача стосовно проекту мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи в Telegram.

Політика щодо перескладання. Теми, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчий бал. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

5. Засоби оцінювання

МО2 – тестові завдання, індивідуальні завдання.

МО4 – аналіз статей.

МО5 – презентації результатів виконання завдань.

МО7 – підсумковий контроль – залік.

МО11 – інші види індивідуальних та групових завдань (робота в групі методом мозкового штурму).

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Вимоги до аналізу статті

Реферативний огляд статті є формою закріплення і контролю знань та навичок, набутих студентами в процесі навчання.

Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферативного огляду:

- **вступ** (обґрунтувати актуальність та практичне значення обраної автором проблеми, визначити мету та завдання статті);
- **основна частина** (розкривається тема статті шляхом висвітлення основних питань, дозволяється зробити короткий переказ своїми словами основних позицій змісту);
- **висновки** (необхідно сформулювати: а) науково-теоретичні та практичні підсумки статті; б) навести теоретичні та практичні рекомендації, що впливають з проведеного аналізу. Вони повинні логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу).

Аналіз наукової статті передбачає грамотність. Обсяг аналізу – 1 сторінка формату А4, інтервал 1, шрифт 12.

Основні вимоги до змісту та оформлення презентації¹

1. Вимоги до змісту мультимедійної презентації:

- відповідність змісту презентації поставленим дидактичним цілям і завданням;
- дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках тощо);
- відсутність фактичних помилок, достовірність представленої інформації;
- лаконічність тексту на слайді;
- завершеність (зміст кожної частини текстової інформації логічно завершено);
- максимальна інформативність тексту;
- розташування інформації на слайді (переважно горизонтальне розташування інформації, якщо на слайді картинка, напис повинен розташовуватися під нею; бажано форматувати текст по ширині; не допускати «рваних» країв тексту);
- наявність не більше одного логічного наголосу: почервоніння, яскравість, обведення, миготіння, рух;

¹ Опрацьовано на основі

http://teacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja/osnovni_vimogi_do_zmistu_ta_oformlennja_prezentaciji/63-1-0-5893

- інформація подана привабливо, оригінально, звертає увагу учнів.
2. **Вимоги до візуального і звукового ряду:**
    - відповідність зображень змісту;
    - відповідність зображень віковим особливостям учнів;
    - якість зображення (контраст зображення по відношенню до фону; відсутність «зайвих» деталей на фотографії або картинці, яскравість і контрастність зображення, однаковий формат файлів);
    - якість музичного ряду (ненав'язливість музики, відсутність сторонніх шумів);
    - обґрунтованість і раціональність використання графічних об'єктів.
  3. **Вимоги до тексту:**
    - текст виразно видно на тлі слайда, використання контрастних кольорів для фону і тексту;
    - використання не більше 1-2-х варіантів шрифту.
  4. **Вимоги до дизайну:**
    - використання єдиного стилю оформлення;
    - відповідність стилю оформлення презентації (графічного, звукового, анімаційного) змісту презентації;
    - використання для фону слайда психологічно комфортних тонів;
    - використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту).
1. Презентація не повинна бути монотонною і громіздкою (оптимальний обсяг 10-13 слайдів).
  2. На титульному слайді вказуються дані автора (ПІБ і назву навчального закладу), назва матеріалу, дата розробки.
  3. На останньому слайді вказується перелік використаних джерел, активні посилання на всі графічні об'єкти (якщо джерело не вказане одразу на слайді після графіки). На завершальному слайді можна ще раз вказати інформацію про автора презентації.

7. Рекомендована література

7.1. Фахова (основна) – українських та зарубіжних учених

1. Кухта М. П. Шляхи запобігання виключенню людей старшого віку із соціального життя. *Соціальні технології. Актуальні проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет.* 2018. Вип. 77. С. 176-186.
2. Кухта М. *Соціальний потенціал людей старшого віку в Україні. [Монографія].* Київ: КНУКіМ, 2018. 304 с.
3. Соціальна геронтологія: навчальний посібник / Укл. І.В. Ковальчук. Чернівці, 2021. 264 с.
4. СТРАТЕГІЯ демографічного розвитку України на період до 2040 року. Проект <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>

7.2. Допоміжна

1. Чайківська Д.Р. Визначення потреб у соціальних послугах в Україні. Дослідження Карітасу України на замовлення Мінсоцполітики України / Д.Р. Чайківська. – Львів: «Друкарські пуншти», 2015. – 76 с.
2. Іванова І. Б. Соціальна робота з людьми похилого віку: навч. по сіб. / Іванова І. Б. — К.: Університет «Україна», 2023, 220 с.
3. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України, 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05#Text>

4. Соціальний захист населення України у 2021 році. Статистичний збірник. Державна служба статистики України, Київ, 2022. https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_szn_zb.htm
5. Про схвалення Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року. Розпорядження КМУ від 11 січня 2018 року, № 10-р.
6. Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння. Прийнятий другою Всесвітньою асамблеєю з проблем старіння, Мадрид, 8–12 квітня 2002 року. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ageing_program.shtml
7. Європейська соціальна хартія (переглянута), Страсбург, 3 травня 1996 року. <https://www.coe.int/uk/web/compass/european-social-charter>
8. Європейська соціальна хартія (переглянута), Страсбург, 3 травня 1996 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text

8. Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Пенсійний фонд України <https://www.pfu.gov.ua/>
3. Представництво Європейського союзу в Україні https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
4. Представництво Європейської комісії в Україні <https://www.euam-ukraine.eu/ua/eu-and-euam/>
5. Міністерство соціальної політики <http://www.msp.gov.ua>

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте основні категорії та поняття геронтології
2. Об'єкт, принципи і завдання соціальної геронтології
3. Історія геронтології
4. Охарактеризуйте основні соціогеронтологічні теорії
5. Види старіння. Сучасні теорії старіння
6. Охарактеризуйте основні постулати теорії неперервності
7. Проаналізуйте теорію стигматизації та суспільного таврування, наведіть основні тези
8. Проаналізуйте теорію обміну та її соціогеронтологічний потенціал
9. Охарактеризуйте зміст теорії вікової стратифікації
10. Феноменологічна теорія
11. Соціально-психологічні проблеми літніх людей в сучасному суспільстві, ефективність діяльності людей похилого віку у сфері праці
12. Соціальні орієнтації і функції сім'ї по відношенню до літніх.
13. Поняття здоров'я в старості
14. Старечі нездужання і стареча немічність
15. Спосіб життя і його значення для процесів старіння, відхід з життя
16. Вікові та психічні зміни осіб літнього та похилого віку
17. Втрата соціального капіталу
18. Патерналістська орієнтованість представників старшої соціально-вікової групи
19. Ейджистська стигматизація
20. Дистанція між поколіннями та ейджизм
21. Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння
22. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: розумне старіння (*successful ageing*)
23. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: продуктивне старіння (*productive ageing*)

24. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: здорове старіння (*healthy ageing*)
25. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: позитивне старіння (*positive ageing*)
26. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: творче старіння (*creative ageing*)
27. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: старіння за місцем проживання (*ageing in place*)
28. Концепції публічної політики щодо процесів старіння населення: політика міжпоколінної взаємодії (*intergenerational policy*)
29. Дедуктивний та індуктивний підходи до аналізу політики старіння
30. Стратегія державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року
31. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року (Проект 2024 р.).
32. Гарантії гідного старіння: заходи для забезпечення достатнього життя, здоров'я та соціального захисту для людей похилого віку
33. Закон України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні" № 3721-ХІІ від 16 грудня 1993 року.
34. Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"
35. Соціальні послуги особам старечого та похилого віку